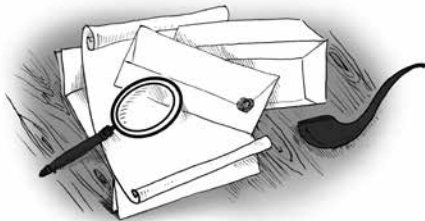

მოსწავლის ბიბლიოთეკა

ართურ კონან დოილი

ბასკერვილების ძაღლი

ინგლისურიდან თარგმნა ელგუჯა მალრაძემ

გაკურსულაკაურის
გამომცემლობა

სარჩევნი

1. მისტერ შერლოკ ჰოლმსი.....	5
2. ბასკერვილების გვარის წყევლა.....	15
3. ამოცანა	29
4. სერ ჰენრი ბასკერვილი	41
5. სამი განწყვეტილი ძაფი.....	57
6. ბასკერვილ-ჰოლი.....	71
7. მერიპიტ-ჰაუსელი სტეპლტონები	85
8. ექიმ უოტსონის პირველი ანგარიში.....	104
9. ექიმ უოტსონის მეორე ანგარიში.....	115
10. ნაწყვეტები ექიმ უოტსონის დღიურიდან	137
11. კაცი გრანიტის სვეტზე.....	151
12. სიკვდილი ჭაობებში.....	169
13. მახე დაგებულია.....	188
14. ბასკერვილების ძაღლი.....	203
15. წარსულის გახსენება	218

მისტერ შერლოკ ჰოლმსი

მისტერ შერლოკ ჰოლმსი, რომელიც, ჩვეულებრივ, გვიან დგებოდა, თუ არ ჩავთვლით იმ არცთუ იშვიათ შემთხვევებს, როცა ვერ ახერხებდა დაწოლას, მაგიდას მისჯდომოდა და საუზმობდა. პატარა ნოხზე ვიდექი ბუხართან და ხელში იმ ჯოხს ვატრიალებდი, ჩვენს გუშინდელ სტუმარს რომ დარჩა. ეს იყო კარგა მოზრდილი, ბუნიკიანი ჯოხი – ერთი იმ საგანთაგან, რომელსაც „საფუძვლიან საბუთს“ უწოდებენ ხოლმე. ბუნიკის ქვემოთ მიჭედებულ პატარა ვერცხლის ფირფიტაზე წარწერა იყო: „ჯეიმს მორტიმერს, ჩ. კ. შ. ო., მისი მეგობრებისგან ჩკლს-დან“, მერე კი თარიღი: „1884“.

უნინ ასეთ მაგარ, საიმედო ჯოხებს საოჯახო ექიმები ატარებდნენ.

– აბა, უოტსონ, რას იტყვით მაგ ჯოხზე? – ჰოლმსი ზურგშექცევით იჯდა და მეგონა, რომ ჩემი მანიპულაციები მისთვის შეუმჩნეველი დარჩებოდა.

– საიდან იცით, რას ვაკეთებ? კაცი იფიქრებს, რომ ზურგზედაც თვალები გაქვთ!

– ამაზე ადვილი რაა, როცა ჩემ წინ გაპრიალებული ვერცხლის ყავადანი დგას და ყველაფერს ირეკლავს, – მიპასუხა შერლოკმა, – მართლა, უოტსონ, რას იტყვით ჩვენი სტუმრის ჯოხზე? სულ გამოგვრჩა, ვერც შევნიშნეთ და არც კი ვიცით, რისთვის მოვიდა. რაკი ასეთი მარცხი მოგვივიდა, ახლა გან-

საკუთრებული ყურადღება უნდა მივაქციოთ ამ შემთხვევით დარჩენილ ნივთს. შეისწავლეთ ჯოხი და სცადეთ მის მიხედვით პატრონის პიროვნების დადგენა. მე კი მოგისმენთ.

– მე თუ მკითხავთ, – დავინყე ფრთხილად, თან ვცდილობდი ჩემი მეგობრის მეთოდს მივყოლოდი, – ჯოხის პატრონი ექიმი მორტიმერი შუახნის კაცი უნდა იყოს, თანაც ყველასაგან პატივცემული, რაკი მეგობრები ასეთი ყურადღებით ეკიდებიან.

– კარგია! – წამოიძახა ჰოლმსმა, – ჩინებულია!

– ამას გარდა, ვფიქრობ, რომ სოფლის ექიმია და, მაშასადამე, ფეხით ბევრი ხეტიალი უხდება.

– ასე რატომ ფიქრობთ?

– იმიტომ, რომ ეს ჯოხი, ეტყობა, უნინ არცთუ ურიგო ყოფილა, ახლა კი ისეა გაცვეთილი, ვერც კი წარმომიდგენია, ქალაქელ ექიმს რანაირად უნდა ეჭიროს ხელში. რკინის ბუნიკი სრულიად მოსცვეთია, – ჩანს, ექიმ მორტიმერს ამის დახმარებით არაერთი მილი გაუვლია.

– უაღრესად ჯანსაღი მსჯელობაა, – შემაქო ჰოლმსმა.

– ჯოხზე გაკეთებული წარწერისა კი რა გითხრათ: მე ვფიქრობ, რომ ასოები „კლს“ აღნიშნავს კლუბს, უფრო მოსალოდნელია, რომ მონადირეთა კლუბს, რომლის წევრებსაც ალბათ, სამედიცინო დახმარებას უწევდა, რისთვისაც ეს პატარა სახსოვარი მიურთმევიათ.

– უოტსონ, თქვენ ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბეთ! – შესძახა ჰოლმსმა, სავარძელში გადანვა და პაპიროსი გააბოლა, – არ შემიძლია არ აღვნიშნო, რომ ჩემი მცირე დამსახურების ჩვეული თავაზიანობით აღწერის დროს საკუთარ შესაძლებლობას ამცირებთ ხოლმე. თუ საკუთრივ თქვენგან არ იფრქვევა სინათლის მოკაშკაშე სხივი, ყოველ შემთხვევაში, თქვენ ხართ სინათლის მეგზური. განა ცოტაა

ისეთი ხალხი, რომლებიც თვითონ არ ბრწყინავენ ნიჭით, მაგრამ სხვა ადამიანებში ნიჭის ნაპერწკალს აღანთებენ. ესეც საგულისხმო ნიჭი და უნარია. მე თქვენგან უზომოდ დავალებული ვარ, ჩემო მეგობარო.

პირველად მესმოდა ჰოლმსისაგან ასეთი რამ. მისმა სიტყვებმა განუზომელი სიამოვნება მომანიჭა, რადგან, ცოტა არ იყოს, თავმოყვარეობას მიბღალავდა ჰოლმსის გულგრილობა ჩემ მიმართ. მე აღტაცებული ვიყავი მისი პიროვნებით და ვცდილობდი, ამ კაცის მუშაობის მეთოდი საქვეყნოდ ცნობილი გამეხადა, ის კი ჩემს მონადინებას ყოველთვის უხალისოდ ხვდებოდა. ვამაყობდი იმით, რომ შევძელი ჰოლმსის მეთოდის არა მარტო ათვისება, არამედ მისი პრაქტიკულად გამოყენებაც და ამით ჩემი მეგობრის ქება დავიმსახურე.

ჰოლმსმა ჯოხი გამომართვა და მის შეუიარაღებელი თვალით დათვალიერებას შეუდგა. შემდეგ, ეტყობა, რაღაცამ ძალიან დაინტერესა, პაპიროსი განზე გადადო, ფანჯარასთან მივიდა და ისევ განაგრძო ჯოხის დათვალიერება, ოღონდ უკვე გამადიდებელი მინით.

– ღმერთმა უწყის, რა არის, მაგრამ მაინც საგულისხმოა, – თქვა და საყვარელ ადგილს დაუბრუნდა დივნის კუთხეში, – ამ მონაცემებს ზოგიერთი დასკვნისთვის გამოვიყენებთ.

– ნუთუ რაიმე გამომეპარა? – ვკითხე, ცოტა არ იყოს, ქედმაღლურად, – იმედი მაქვს, სერიოზული არაფერი გამომრჩენია?

– სამწუხაროდ, ჩემო ძვირფასო უოტსონ, თქვენი დასკვნების დიდი ნაწილი მცდარია. როცა გითხარით, სინათლის მეგზური ხართ-მეთქი, ვგულისხმობდი, რომ წინა კაცი უკანა კაცის ხიდია. თქვენი მარცხი და შეცდომა ზოგჯერ სწორი გზის პოვნაში მეხმარება. მაგრამ ამჯერად არც იმდენად

შემცდარი აღმოჩნდით. ეს კაცი ნამდვილად არ ეკუთვნის ქალაქში მოსაქმეთა რიცხვს და ფეხითაც საკმაოდ ბევრს დადის.

– მაშ, მართალი ვყოფილვარ.

– ამ ერთში – კი.

– მაგრამ ეს ხომ ყველაფერია?

– არა, არა, ჩემო ძვირფასო უოტსონ, ეს სულაც არ არის ყველაფერი. ასე, მაგალითად, მსგავსი საჩუქარი ექიმს ყველაზე უფრო ადვილად შეეძლო მიეღო რომელიმე სამკურნალო დანესებულებიდან და არა მონადირეთა კლუბიდან; ხოლო როცა სამკურნალო დანესებულების წინ ასოები „ჩკ“ სწერია, „ჩარინგ-კროსის“ სახელწოდება თავისთავად აგეკვირდება.

– შეიძლება მართალი ხართ.

– ყველა ნიშანი ასეთ ახსნას ითხოვს. და თუ ჩემს მოსაზრებას სამუშაო ჰიპოთეზად მივიღებთ, ჩვენი უცნობი სტუმრის პიროვნების დასადგენად დამატებითი მონაცემები გვექნება.

– კარგი. დავუშვათ, რომ „ჩკლს“ ნიშნავს „ჩარინგ-კროსის ლაბორატორია-საავადმყოფოს“. რა შემდგომი დასკვნები გამოდის აქედან?

– ნუთუ არაფერი მოგდით თავში? თქვენთვის ხომ ცნობილია ჩემი მეთოდი? სცადეთ, გამოიყენოთ.

– დასკვნა დღესავით ნათელია: სანამ სოფელში წავიდოდა, ეს კაცი ლონდონში მუშაობდა.

– ცოტა უფრო შორს რომ წავიდეთ? შეხედეთ, რა კუთხიანაც გნებავთ: რისთვის მიეცა საჩუქარი ამ კაცს? როდის მიიჩნიეს საჭიროდ ამ ჯოხის მირთმევა? ეტყობა, მაშინ, როცა მან სამკურნალო დანესებულება მიატოვა და კერძო პრაქტიკაზე გადავიდა. მას რომ საჩუქარი მიართვეს, ეს ჩვენთვის ცნობილია. უნდა ვივარაუდოთ, რომ საავადმყოფოში მუშა-

ობას სოფლის პრაქტიკა ამჯობინა. მეტისმეტად გაბედული ხომ არ იქნება ჩვენი ვარაუდი, თუ ვიტყვით, რომ საჩუქარი სწორედ წასვლასთან დაკავშირებით მიაღწევს? ეს საფასურით შესაძლებელია.

ახლა შენიშნეთ, რომ ამ კაცს არ შეეძლო ყოფილიყო სამკურნალო დაწესებულების კონსულტანტების შტატში, რადგან ეს შესაძლებელია მხოლოდ დიდი პრაქტიკის მქონე ლონდონელი მკურნალისათვის, ასეთი ექიმი კი ქალაქიდან ძნელად თუ წავიდოდა. მაშ, ვინ უნდა ყოფილიყო? თუ საავადმყოფოში მუშაობდა და შტატში არ ირიცხებოდა, მაშინ ის უმნიშვნელო კურატორი, პრაქტიკანტზე ცოტა მეტი ყოფილა, რომელიც საავადმყოფოსთან ცხოვრობდა. საავადმყოფოდან კი ამ ხუთი წლის წინ წასულა – დახედეთ ამ თარიღს. ამრიგად, ჩემო ძვირფასო უოტსონ, თქვენი დარბაისელი, ხნიერი ოჯახის ექიმი გაქრა, მის ნაცვლად კი მივიღეთ ოცდაათიოდე წლის უაღრესად სანდომიანი ახალგაზრდა კაცი, არაპატივმოყვარე, გულმავიწყი და დიდად მოყვარული თავისი ძაღლისა, რომელიც, ჩემი აზრით, ტერიერზე დიდია, მაგრამ მასტიფზე პატარა უნდა იყოს.

უნდობლად გავიცინე, შერლოკ ჰოლმსი კი სავარძელში გადანვა და ჭერისაკენ გაუშვა კვამლის ნვრილი, ჰაერში ლამაზად დარხეული რგოლები.

– რაც შეეხება უკანასკნელ მოსაზრებას, აქ თქვენი შემონ-მება არაფრით არ შეიძლება, – ვთქვი მე, – მაგრამ ამ კაცის ასაკსა და კარიერაზე ზოგიერთ ცნობას კი ახლავე ვიპოვით.

ჩემი წიგნების თაროდან გამოვიღე სამედიცინო ცნობარი და გვარი მორტიმერი მოვძებნე. იქ რამდენიმე მორტიმერი აღმოჩნდა, მაგრამ მე მაშინვე მივაგენი იმას, ვინც წინა დღეს გვესტუმრა, და ხმამაღლა წავიკითხე ყველაფერი, რაც მას შეეხებოდა: „ჯეიმს მორტიმერი, 1882 წლიდან სამეფო ქირურ-

გიული საზოგადოების წევრი. გრიმპენი, დარტმური, დევონ-შირის საგრაფო. 1882 წლიდან 1884 წლამდე – ჩარინგ-კროსის საავადმყოფოს კურატორი. მიღებული აქვს ჯექსონის პრემია შედარებით პათოლოგიაში შრომისათვის „ხომ არ ჩავთვალთ სნეულეზი ატავისტური ხასიათის მოვლენად?“ შვედეთის პათოლოგიური საზოგადოების წევრ-კორესპონდენტი, ავტორი სტატიებისა „ატავიზმის ანომალიური მოვლენები („ლანცეტი“, 1882), „მივდივართ თუ არა პროგრესისაკენ?“ („ფსიქოლოგიის მოამბე“, მარტი, 1883). გრიმპენის, ტორსლის და ჰაი-ბეროუს სამრევლოების სოფლის ექიმი“.

– სიტყვაც არ არის ნათქვამი მონადირეთა კლუბზე, უოტსონ, – ცბიერად გაიღიმა ჰოლმსმა, – სამაგიეროდ, ნამდვილად სოფლის ექიმი, როგორც შენიშნეთ. ჩემი ვარაუდი გამართლებულია. რაც შეეხება ზედსართავეებს, თუ არ ვცდები, ასეთები შევარჩიე: სიმპათიური, არაპატივმოყვარე და გულმაჟინცი. ეს კი ვიცი გამოცდილებით – მხოლოდ სიმპათიური ადამიანები ღებულობენ გამოსამშვიდობებელ საჩუქრებს. ყველაზე არაპატივმოყვარენი ცვლიან ლონდონის პრაქტიკას სოფლისაზე, და მხოლოდ გულმაჟინცი ადამიანები ტოვებენ სავიზიტო ბარათის ნაცვლად ჯოხს სასტუმრო ოთახში ერთსაათიანი ლოდინის შემდეგ.

– ძალი?

– განვრთნილი ძალია, პატრონს დაჰყვება და პირით ნივთებს დაატარებს. ეს არც ისე მსუბუქი ჯოხია. ეტყობა, ძალი მას შუა ადგილას ჰკიდებდა პირს, ამიტომ კბილების კვალი სავსებით გარკვევით ჩანს. ნაკბილართა შორის მანძილით თუ ვიმსჯელებთ, ტერიერისათვის ასეთი ყბები მეტისმეტად ფართოა, მასტიფისათვის კი – ძლიერ ვიწრო. შესაძლებელია, რომ... ღმერთო ჩემო! ჰო, რა თქმა უნდა! ხუჭუჭა სპანიელია.

ხმამალლა მსჯელობდა ჰოლმსი და ოთახში ბოლთას სცემდა, მერე სარკმლის ნიშთან გაჩერდა. მის უკანასკნელ სიტყვებში ისეთი მტკიცე რწმენა გამოსჭვიოდა, რომ გაკვირვებულმა გადავიხედე.

– მომისმინეთ, ჩემო მეგობარო, საიდან ხართ ასე დარწმუნებული?

– იმ უბრალო მიზეზით, რომ მე ვხედავ ძალღს ჩვენს კართან... აი, მისი პატრონის ზარიც. არ ნახვიდეთ, უოტსონ, გთხოვთ. თქვენ ხომ კოლეგები ხართ და თქვენი დასწრება დამეხმარება. აი, საბედისწერო წუთი, უოტსონ! ხომ გესმით ნაბიჯების ხმა კიბეზე. ეს ნაბიჯები იჭრება თქვენს ცხოვრებაში და არ იცით, რა მოაქვს – სიკვითე თუ სიკეთე. რა დასჭირდა მეცნიერ კაცს, ექიმ ჯეიმს მორტიმერს მაძებარ შერლოკ ჰოლმსისაგან?.. მოზრძანდით.

ჩვენი სტუმრის გარეგნობამ გამაოცა, რადგან ტიპური სოფლის ექიმის ნახვას ველოდი. ექიმი მორტიმერი აღმოჩნდა ძალიან მაღალი, გამხდარი კაცი. გრძელი ცხვირი ნისკარტივით ჰქონდა წამოშვერილი რუხ, ახლო-ახლო ღრმად ჩამჯდარ თვალებს შორის, სათვალის ოქროს ჩარჩოების მიღმა რომ ციმციმებდნენ.

ჩაცმული ისე იყო, როგორც მისი პროფესიის ადამიანს შეეფერება, ოღონდ რამდენადმე დაუდევრად: ძლიერ გაცვეთილი პიჯაკი და შარვალი ეცვა. თუმცა ახალგაზრდა იყო, უკვე მხრებში იხრებოდა და როცა კეთილისმსურველი მზერით გვათვალიერებდა, კისერს უცნაურად იგრძელებდა.

ოთახში შემოვიდა თუ არა, სტუმრის მზერა მაშინვე იმ ჯოხს მისწვდა, რომელიც ჰოლმსს ეჭირა ხელში, და სიხარულის შეძახილით მივარდა მას.

– რა ბედნიერებაა! მე კი ვერაფრით გავიხსენე, სად

დავტოვე – აქ თუ სახომალდო კომპანიაში. ასეთი რამის დაკარგვა ნამდვილი საშინელება იქნებოდა!

– ნაჩუქარია? – ჰკითხა ჰოლმსმა.

– დიახ, სერ.

– ჩარინგ-კროსის საავადმყოფოდან?

– დიახ, იქაური მეგობრებისაგან, ჩემი ქორწილის დღეს.

– ვაი-ვაი, რა ცუდია! – შესძახა ჰოლმსმა თავის ქნევით. ექიმმა მორტიმერმა თვალეზი გაოცებით დაახამხამა.

– რა არის აქ ცუდი?

– ის, რომ თქვენ დაარღვიეთ ჩვენი დასკვნების მსვლელობა. მაშ, ეს საქორწინო საჩუქარი იყო?

– დიახ, სერ. მე დავქორწინდი და მივატოვე საავადმყოფოც და კონსულტანტის ადგილის მიღების ყველა იმედიც. საჭირო იყო საკუთარი სახლის მოწყობა, ოჯახის დაბინავება.

– აი, ხედავთ, არც ისე ძლიერ შევმცდარვართ, – თქვა ჰოლმსმა, – ახლა კი, დოქტორ ჯეიმს მორტიმერ...

– რას ბრძანებთ! მე არა მაქვს დოქტორის ნოდება, მხოლოდ სამეფო ქირურგიული საზოგადოების უბრალო წევრი გახლავართ.

– და უთუოდ მეცნიერული გონების კაცი ბრძანდებით?

– მე მხოლოდ ზოგიერთი რამ მაკავშირებს მეცნიერებასთან, მისტერ ჰოლმს: ასე ვთქვათ, ნიჟარებს ვაგროვებ ცოდნის უკიდევანო ოკეანის სანაპიროზე. თუ არ ვცდები, მაქვს პატივი ველაპარაკებოდე მისტერ შერლოკ ჰოლმსს და არა...

– არა, ჩემი მეგობარი უოტსონი, აგერ თქვენ წინ დგას.

– ძალიან მოხარული ვარ, რომ გაგიცანით, სერ. თქვენი სახელი ხშირად იხსენიება თქვენი მეგობრის სახელის გვერდით. თქვენ მეტისმეტად დამაინტერესეთ, მისტერ ჰოლმს. სულ არ ველოდი, რომ ასეთი გრძელი თავის ქალა გექნებო-

დათ და ასე ძლიერ განვითარებული წარბზედა რკალები. ნება მიბოძეთ, გაგისინჯოთ კეფის ნაკერი. ეგ თავის ქალის ტვიფარი, სერ, ნებისმიერ ანთროპოლოგიურ მუზეუმს დაამშვენებდა მანამ, სანამ თვით დედნის მიღებას მოახერხებდა. მლიქვნელობაში არ ჩამომართვათ, მაგრამ პირდაპირ მშურს ასეთი თავის ქალა.

შერლოკ ჰოლმსმა უცნაური სტუმარი სავარძელში ჩასვა.

– როგორც ჩანს, ორივენი საკუთარი საქმის ენთუზიასტები ვართ, სერ, – უთხრა სტუმარს, – თქვენი საჩვენებელი თითი მეუბნება, რომ გახვეულ თამბაქოს ამჯობინებთ. ნუ გერიდებათ, მოსწიეთ.

მორტიმერმა ჯიბიდან ამოიღო ქალაღლი, თამბაქო და განსაცვიფრებელი სიმარდით გაახვია პაპიროსი. გრძელი, ოღნავ მთრთოლარე თითები ისევე მკვირცხლად და მოუსვენრად მოძრაობდნენ, როგორც მწერის საცეცები.

ჰოლმსი მშვიდად იჯდა, მაგრამ მისი სწრაფი ანაზღეული მზერა, რომელსაც ესროდა ხოლმე ჩვენს თავშესაქცევ თანამოსაუბრეს, მოწმობდა, რომ ამ კაცმა ძლიერ დააინტერესა.

– არა მგონია, სერ, რომ თქვენი გუშინდელი და დღევანდელი სტუმრობა და ჩვენდამი პატივის დადება მარტო ჩემი თავის ქალის გამოკვლევის მიზნით მომხდარიყოს.

– არა, სერ, რა თქმა უნდა, არა! მართალია, მე ბედნიერი ვარ, რომ ასეთი შემთხვევა მომეცა, მაგრამ სულაც არ მოვსულვარ ამისათვის, მისტერ ჰოლმს, მე სულაც არ ვარ პრაქტიკული ყაიდის კაცი, თუმცა, ჩემ წინაშე უეცრად აღიმართა ერთი უაღრესად სერიოზული და უცნაური ამოცანა. რამდენადაც თქვენ მიგიჩნევთ მთელ ევროპაში მეორე მაძებრად...

– ეგრე გგონიათ?! ნება მომეცით გკითხოთ, ვინ მიგაჩნიათ პირველ მაძებრად? – საკმაოდ მკვეთრი კილოთი იკითხა ჰოლმსმა.

– მეცნიერულად მოაზროვნე ადამიანებს ბატონ ბერტილიონის შრომები უფრო მეტ პატივისცემას უნერგავენ.

– მაშ, რატომ მას არ მიმართეთ?

– მე ვლაპარაკობდი „აზროვნების მეცნიერულ ხასიათზე“, სერ, მაგრამ როგორც პრაქტიკოსს, თქვენ ბადალი არა გყავთ. იმედი მაქვს, სანყენი არაფერი მიკადრებია...

– ისე, სულ ცოტათი კი გამკენწლეთ, – მიუგო ჰოლმსმა, – მაგრამ მე ვფიქრობ, სერ მორტიმერ, რომ სრულიად სწორად მოიქცეოდით, თუ ახლავე, მიუკიბ-მოუკიბავად მიაბობდით იმ საქმის ვითარებას, რომლის გადასაწყვეტადაც ჩემთან მოსულხართ.

